

Základní škola a mateřská škola Straky,

Straky 98, okres Nymburk

IČO: 709 907 60, e-mail: skola@zs-straky.cz, tel.: 325 583 415

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

ZŠ a MŠ STRAKY

ŠKOLNÍ ROK 2025/ 2026

Obsah:

1. Úvod
2. Charakteristika školy
3. Cílové skupiny
4. Analýza současného stavu
5. Cíle MPP
 - Dlouhodobé cíle
 - Krátkodobé cíle
6. Témata jednotlivých ročníků
7. Realizace MPP
 - I. Prevence šikany - posilování a rozvoj mezilidských vztahů
 - II. Prevence rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění
Prevence sexuálního zneužívání a týrání - sexuální výchova
 - III. Prevence kriminality a delikvence
 - IV. Prevence drogových závislostí, alkoholismu a kouření
 - V. Syndrom týraného dítěte (CAN)
 - VI. Rizikové chování v dopravě
 - VII. Krizové situace spojené s ohrožením násilí ve školním prostředí
 - VIII. Homofobie
 - IX. Extremismus, rasismus, xenofobie
 - X. Prevence záškoláctví
 - XI. Zdravý životní styl
 - XII. Prevence virtuálních drog - patologického hráčství a závislosti na počítačových hrách
 - XIII. Netolismus
 - XIV. Sebepoškozování
 - XV. Nová náboženská hnutí
 - XVI. Příslušnost k subkulturám
 - XVII. Domácí násilí
 - XVIII. Hazardní hraní

1. ÚVOD

Preventivní program se zaměřuje na tyto základní oblasti prevence rizikového chování:

- užívání návykových látek (tabák, alkohol, omamné a psychotropní látky)
- kriminalitu dětí a mládeže – krádeže, podvody
- virtuální drogy a gambling
- záškoláctví a jeho řešení v rámci školy a jeho včasné intervence k rodičům
- šikanu a jiné násilí
- rasismus, xenofobie
- kyberšikanu

Pravidelný a zodpovědný dohled nad chováním žáků a včasného odhalování jejich patologického chování.

Děti ve školním věku patří k nevíce ohroženým skupinám, podléhají velice snadno negativním vzorům chování, které jsou pro děti více přitažlivé, a proto by mohly být v budoucnu zneužity k páchání různých forem kriminality.

2. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Základní a mateřská škola Straky je malotřídní škola s pěti postupovými ročníky.

Školu navštěvují děti ze Strak, případně i dalších obcí podle zájmu rodičů. V letošním roce školu navštěvuje 22 žáků. Pracovní kolektiv tvoří 2 učitelky, dále asistenti, učitelky MŠ, vychovatelka družiny a nepedagogičtí pracovníci.

Na začátku školního roku jsou všichni žáci prokazatelně poučeni o pravidlech bezpečného chování ve škole.

Škola je poměrně dobře vybavena učebními pomůckami, PC, interaktivní tabulí.

Areál školy sestává z budovy školy a rozlehlého pozemku.

3. CÍLOVÉ SKUPINY

Primární cílové skupiny MPP jsou všichni žáci naší školy. Cílem primární prevence je eliminovat výskyt rizikového chování nebo co nejvíce omezit škody způsobené jeho výskytem mezi žáky.

Sekundárními cílovými skupinami jsou třídní učitelé, ostatní pedagogové, pracovníci školy a rodiči.

Cílem je zajistit spolupůsobení všech subjektů ovlivňujících vývoj osobnosti žáka.

4. ANALÝZA SOUČASNÉHO STAVU

K posouzení problematiky slouží rozhovory s jednotlivými žáky, znalost jejich názorů, které ukazuje na informovanost žáků o sociálních patologických jevech, názor na návykové látky a povědomí o jejich výskytu ve škole i mimo ni a o možnosti poskytnutí pomoci. O šikaně jsou žáci schopni mluvit a s pomocí učitelů se i bránit. Žáci vědí o možných následcích při požívání alkoholu a kouření a s žáky intenzivně pracují.

O programu jsou informováni všichni učitelé, rodiče, žáci. Koordinátor spolupracuje s třídními učiteli a ostatními pedagogy.

Naše škola má rodinný charakter a každé dítě je bráno jako člen velké rodiny. Tuto výhodu malé školy si chceme udržet i do budoucna. Budeme dále usilovat o příjemné a klidné prostředí ve škole, o dobré vztahy mezi učiteli, rodiči a žáky. Snažíme se budovat pozitivní vztahy uvnitř třídních kolektivů i mezi jednotlivými žáky.

5. CÍLE MPP

Pro děti je důležité zahájit primární prevenci rizikového chování právě v době základní školní docházky, poskytnout jim co nejvíce informací nejen o drogové problematice (přiměřeně k věku žáků), naslouchat jejich problémům, otevřeně s nimi hovořit i na neformální úrovni, posilovat jejich sebevědomí, rozvíjet sociální komunikaci a spolupráci.

DLOUHODOBÉ CÍLE

- výchova ke zdravému životnímu stylu
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí u žáků
- rozvoj tvořivosti, samostatného uvažování, kritického myšlení
- vytvoření nabídky volnočasových aktivit jako prevence nudy
- zapojení témat souvisejících s prevencí do výuky ve všech vhodných předmětech
- zajištění péče o žáky se specifickými vzdělávacími potřebami
- řešení problémů spojených se školní docházkou – neomluvená absence
- posílení průběžné a dlouhodobé péče o děti s neprospěchem a vytváření předpokladů pro jeho snížení

KRATKODOBÉ CÍLE

Žáky na ZŠ je třeba zvykat na soužití ve třídách, stanovit a dodržovat pravidla slušnosti a toleranci. Důležitým úkolem bude stmelit nově utvořené kolektivy. Naše škola má výhodu menšího počtu žáků, učitelé mají přehled o silných i slabých stránkách tříd. Třídní učitelé spolupracují s ostatními pedagogickými pracovníky, vzájemně se informují.

Problematiku prevence rizikového chování včleňují pedagogové do výuky v jednotlivých předmětech průběžně během školního roku, a to v 1. až 3. ročníku především v hodinách Prvouky a Tělesné výchovy, ve 4. a 5. ročníku pak v hodinách Přírodovědy, Českého jazyka a Informatiky a Tělesné výchovy. S žáky 1. až 3. ročníku se v hodinách prvouky soustředíme

i na dopravní výchovu, znalost dopravního značení a první pomoc. Žáci 4. a 5. ročníku pokračují v dopravní výchově a zdravotně a účastní se soutěží.

U dětí podporujeme zdravou výživu projektem *Mléčný program*. Součástí výchovně vzdělávacího procesu je sebehodnocení žáků vhodnou formou dle typu předmětu. Žáci se zapojují do nejrůznějších naukových, uměleckých a sportovních soutěží. Ve škole mohou pracovat v zájmových kroužcích: pohybový, badatelský, komunikace v AJ pro 1. a 2. roč.

Primární prevence rizikového chování v rámci jednotlivých předmětů:

Jsme si vědomi, že preventivně působit se dá průběžně ve všech vyučovacích předmětech a o to také budeme usilovat. V rámci výuky jsou a budou i nadále kromě tradičních metod práce využívány další metody, které se nám osvědčily – besedy, diskuze, sociální hry, hraní rolí, obhajoba názoru, párová a skupinová práce, projektové vyučování, komunikativní kruh nebo využití materiálů školy z oblasti primární prevence. Prostředkem k dosažení těchto cílů jsou i hry a činnosti uvnitř třídních kolektivů během výchovně vzdělávacího procesu, ale i mimoškolní akce.

1. stupeň:

Primární prevenci rizikového chování má na starosti třídní učitel. V tomto dětském věku považujeme za nejdůležitější vštípit dítěti přesvědčení, že zdraví je základní životní hodnotou, kterou je třeba chránit. V tomto směru působíme na žáky průběžně, zejména v hodinách prvouky, přírodovědy a tělocviku, pro děti nenásilnou a přijatelnou formou.

Zaměření na mladší školní věk:

- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování návyků – hygiena, životospráva
- základy etické a právní výchovy
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných postižení
- všestranný rozvoj žáka
- soustředěnost na včasné diagnostikování sociálně patologických problémů v třídních kolektivech (kouření, alkohol, vztahy mezi žáky)
- důraz na spolupráci s rodiči
- informování rodičů o výskytu sociálně patologických jevů ve škole
- široká nabídka volnočasových aktivit
- ekologická výchova
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů a besed apod.
- účast v soutěžích výtvarných, sportovních

6. Témata jednotlivých ročníků

1. ročník

Zásady lidského soužití, vztahy v dětském kolektivu.	PRV
Práva a povinnosti žáků, společná pravidla.	PRV
Pravidla silničního provozu, chování v dopravě.	PRV
Výživa a zdraví.	PRV
Rodina jako bezpečné místo.	PRV
Režim dne.	PRV
Péče o zdraví, nemoci, úrazy.	PRV
Základní hygienické návyky.	PRV
Životospráva a důsledky nevhodných návyků.	PRV
Pohybové aktivity a zdraví, využití volného času.	TV

2. ročník

Zásady lidského soužití, vztahy v dětském kolektivu.	PRV
Práva a povinnosti žáků, společná pravidla.	PRV
Pravidla silničního provozu, chování v dopravě.	PRV
Výživa a zdraví.	PRV
Rodina jako bezpečné místo.	PRV
Režim dne.	PRV
Péče o zdraví, nemoci, úrazy.	PRV
Základní hygienické návyky.	PRV
Životospráva a důsledky nevhodných návyků.	PRV
Pohybové aktivity a zdraví, využití volného času.	TV

3. ročník

Domov, rodina.	PRV
----------------	-----

Pravidla silničního provozu, chování v dopravě.	PRV
Využití volného času.	PRV
Lidské tělo.	PRV
Zdraví a jeho ochrana.	PRV
Každý člověk je jiný.	PRV
Výživa a zdraví.	PRV
Pohybové aktivity a zdraví, využití volného času.	TV

4. ročník

Životospráva a důsledky nevhodných návyků.	průběžně, podle potřeb ve výuce
Základní hygienické návyky.	PŘ, PČ
Základní postupy první pomoci.	PŘ, dopravní hřiště
Domov, rodina, důvěra, vztahy. práce s třídním kolektivem, skupinové práce, vystoupení, komunitní setkání	průběžně všechny předměty,
Pojmy drogová závislost a sexuální výchova. médiích, výuk. programy)	PŘ, ČJ čtení, (popř. informace v
Vztahy v dětském kolektivu. společné akce, výlety, projekty	průběžně, skupinové práce,
Pohybové aktivity a zdraví, využití volného času.	TV, (popř. i v ČJ)
Pravidla silničního provozu, chování v dopravě.	návštěva dopravního hřiště
Racionální využívání počítačů, bezpečnost na internetu, kyberšikana.	INF

5. ročník

Lidské tělo, odlišnost mezi pohlavími.	PŘ
Životospráva a důsledky nevhodných návyků.	průběžně, podle potřeb ve výuce
Základní hygienické návyky.	PŘ, PČ
Základní postupy první pomoci.	PŘ, dopravní hřiště
Domov, rodina, důvěra, vztahy. práce s třídním kolektivem, skupinové práce, vystoupení, komunitní setkání	průběžně všechny předměty,

Léčivé a návykové látky.	PŘ, (popř. beseda na dané téma)
Drogy a jejich vliv na organismus. životospráva, vliv drog na organismus, doping, volný čas, kamarádi	PŘ, TV, popř. i ČJ, správná
Pohybové aktivity a zdraví, využití volného času.	TV
Vztahy v dětském kolektivu. společné akce, výlety, projekty	průběžně, skupinové práce,
Komunikace. prezentace, práce ve skupinách, řešení model. situací, vystoupení, komunitní setkání, komunikace s dospělými lidmi	průběžně ve všech hodinách –
Nebezpečí při komunikaci s cizími lidmi. a rozhovory)	ČJ – průběžně (modelové situace
Sexuální chování, zneužívání. sledování výuk. programu	PŘ – beseda, podle možnosti
Krizová centra. (modelové situace, rozhovory, beseda, důležitá telefonní čísla, význam těchto zařízení)	PŘ – průběžně podle potřeby
Pravidla silničního provozu, chování v dopravě.	Návštěva dopravního hřiště
Racionální využívání počítačů, bezpečnost na internetu, kyberšikana.	INF

Cíl

Žáci by měli po 5 letech:

- mít povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě
- zvládat rozdíly v komunikaci s dětmi a dospělým
- umět pojmenovat základní mezilidské vztahy
- umět se chránit před cizími lidmi
- umět odmítat
- umět si správně zorganizovat svůj volný čas
- umět rozlišit léky a návykové látky
- znát základní informace o alkoholu, tabáku a dalších návykových látkách
- znát následky užívání návykových látek a argumenty ve prospěch zdraví
- mít základní zdravotní návyky
- umět si říci o pomoc (centra poskytující poradenské služby)

7. REALIZACE MPP

Realizace preventivních aktivit.

Jsme si vědomi, že nejefektivnější cestou vedoucí k předcházení sociálně nežádoucích jevů u žáků je prevence rizikového chování. Základním principem preventivní strategie na naší škole by mělo být osvojování základních kompetencí v oblasti zdravého životního stylu a rozvoj dovedností, které vedou u dětí a mládeže k odmítání všech druhů sebedestruktivního chování, projevů agresivity a porušování zákona. Preventivní strategie školy by měla vycházet z našeho školního vzdělávacího programu. Uvědomujeme si, že po uze dítě zdravé, spokojené a sebevědomé má větší šanci odolat negativním vlivům okolí. Proto věnujeme pozornost žákům problémovým, se špatným prospěchem, s méně podnětným rodinným zázemím. Snažíme se u všech dětí podporovat sebevědomí navozováním pozitivních zážitků, působíme v roli poradců pro účelné využívání volného času a volnočasové aktivity nabízíme i v rámci naší školy.

Předpokládáme, že školní preventivní strategie bude předmětem tvůrčí týmové práce tak, aby co nejvíce naplňovala potřeby školy.

I. Prevence šikany - posilování a rozvoj mezilidských vztahů

Cíle:

- předcházet šikaně – jejím projevům, stádiím a formám
- upevňovat obecně uznávané hodnoty a postoje společenského života
- vyvracet předsudky a pěstovat úctu k životu
- posilovat a rozvíjet zdravé vrstevnické vztahy
- podporovat v žácích jejich přirozenou zvědavost a potřebu poznávat nové
- zajistit bezpečnost žáků o přestávkách a skrytých místech školy (např. dozorem)
- účinně a profesionálně postupovat při rozpoznání šikany v souladu s pokyny MŠMT
- zasvětit do problematiky šikany i nepedagogické pracovníky
- šířit objektivní, pravdivé informace o extremistických organizacích, nebezpečných ideologiích, sektách, náboženstvích, apod.

Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

1. dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství;
2. dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání).

- škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

Stěžejním dokumentem pro konkrétní postup řešení školní šikany je: CO DĚLAT, KDYŽ - INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 6.

II. Prevence rizikového sexuálního chování a závažných virových onemocnění Prevence sexuálního zneužívání a týrání - sexuální výchova

Cíle:

- předcházet rizikovému sexuálnímu chování – promiskuitě, nebezpečím nechráněného styku, nemocem,...
- předcházet rizikům předčasného sexuálního života – právní odpovědnost, citová nevyzrálost, antikoncepce, potraty,...
- posilovat a upevňovat obecně uznávané hodnoty – rodina, mateřství, láska...
- předcházet rizikům souvisejících s tělesnými a psychickými změnami – porozumění a péče o své tělo - ducha, informace o přirozených vývojových změnách, gynekologie, sexuologie a venerologie...
- předcházet rizikům sexuálního zneužívání, týrání a zanedbávání – pedofilie, sexuálního zneužívání, pornografie, znásilnění,...
- předkládat témata sexuální výchovy jako přirozenou věc – pohlavní styk, odlišnosti obou pohlaví, homosexualita, úchylinky,...
- podporovat zdravé sebevědomí žáků a citlivě přistupovat k jejich problémům (první vztahy - lásky, růst a změny sekundárních pohl. znaků...)

Stěžejním dokumentem pro konkrétní postupy řešení je: CO DĚLAT, KDYŽ - INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 18.

III. Prevence kriminality a delikvence

Cíle:

- vysvětlit a popsat základní projevy kriminality a delikvence (krádeže, násilí, vandalismus...)
- vysvětlit jednotlivé dílčí mechanismy a dynamiku trestných činů, přestupků (co se děje před, proč, co se děje potom, jak se cítí oběť,...)
- předkládat a vysvětlovat modelové situace a zasazovat chování ve vztahu k normalitě a společenské normě

- zasvětit žáky do základních ustanovení Trestního zákoníku, Školního řádu, řádu obecně...
- zasadit se o to, aby žáci znali svá práva ve společnosti - dětská práva, Chartu práv dítěte, Ústavu ČR apod.
- upevňovat základní pravidla a hodnoty společenského chování
- předkládat vhodný vzor společenského chování, dbát na dodržování zákona a být morální podporou

Krádeže

U dětí školního věku se setkáváme s několika formami krádeží. Je důležité mezi nimi rozlišovat, protože mají odlišná psychologická východiska, jejich interpretace i způsoby řešení budou tedy rozdílné.

Vedeme žáky k tomu, aby byli všímaví vůči svému okolí, a dokázali rozpoznat protiprávní jednání a pokud budou svědky takového jednání, aby jej nahlásili pedagogickému pracovníkovi školy.

Vandalismus

Ve školním řádu uvádíme, že žák šetrně zachází se svěřenými učebnicemi, školními potřebami a školním majetkem. Každé svévolné poškození nebo zničení majetku školy, žáků, učitelů či jiných osob hradí v plném rozsahu rodiče žáka, který poškození způsobil. Každé poškození nebo závalu v učebně hlásí žák vyučujícímu, třídnímu učiteli.

Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 10 a 12.

IV. Prevence drogových závislostí, alkoholismu a kouření

Cíle:

- předcházet užívání návykových látek včetně alkoholu a tabáku
- předcházet závislosti na návykových látkách a zdravotním problémům způsobených v důsledku konzumace drog
- podporovat žáky v jejich nápadech, potřebách a tvořivosti
- aktivizovat žáky k pravidelným sportovním a zájmovým činnostem
- proškolit učitele pro případ potřeby 1. pomoci intoxikovanému žákovi

V ČR není stanovena věková hranice pro užívání návykových látek, ale jejich užívání osobami mladšími 18 let je považováno za nebezpečné chování. Navádění k užívání návykových látek nebo podpora takového chování u osob mladších 18 let jsou zakázány a takové jednání je přestupkem nebo trestným činem. Zakázán je rovněž prodej tabáku a alkoholických nápojů těmto osobám.

Užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti není přípustné. Všichni zaměstnanci školy oznamují vedení školy případy zneužívání či distribuce návykových látek.

Stěžejním dokumentem pro konkrétní postupy řešení je: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 1., 4., 13.

V. Syndrom týraného a zanedbávaného dítěte (CAN)

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informovaná ředitelka školy.

Je třeba:

- uvědomit si, že jde o velmi citlivou záležitost
- seznámit s tím co nejúžší okruh dalších osob
- pokud se zneužívání dopouští rodič, není žádoucí informovat ho o tom, že se vám dítě svěřilo
- komunikovat s dítětem – podrobnější vyšetřování nechat na psychologovi a policii
- vhodné dítěti sdělit, že skutečnost musíte ohlásit na Policii
- ocenit dítě, že za vámi přišlo a ujistit ho, že pro ně uděláte všechno, co je ve vašich silách
- jestliže dítě nechce, abyste věc ohlásili, situaci konzultujte s odborníkem, ale od oznámení událostí vás to nesmí odradit

Postup školy v případě, že se informaci učitel dozví od spolužáků či jiných zdrojů:

- Přemýšlet, zda tomu nasvědčuje i vaše pozorování.
- Pokusit se s dítětem navázat rozhovor.
- Prostředníkovi sdělit, že je důležité, aby za vámi přišlo zneužívané dítě samo.
- Při nejistotě je nezbytné oznámit věc orgánu sociálně-právní ochrany dítěte, který ji prošetří.

Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 5

VI. Rizikové chování v dopravě

U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informována ředitelka školy.

- v oblasti rizikového chování v kontextu dopravy téměř výlučně komunikujeme se zákonnými zástupci žáka a domlouváme případné akce orientované na zvýšení kompetence žáka v dopravním systému
- výjimečně kontaktujeme policii, a to zejména v případě, kdy jsme svědky aktivit žáků, které mohou vést k dopravním nehodám

- pedagog, pokud má podezření, popř. zkušenost s výrazně rizikovým chováním žáka, má možnost konzultovat nápadnosti v chování žáka

Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 2

VII. Krizové situace spojené s ohrožením násilím ve školním prostředí

Krizové situace spojené s násilím ve školním prostředí zahrnují zejména rizikové chování, které je vyvoláno krizovou situací, která přichází z:

- z vnitřního prostředí – řešení konfliktů neadekvátním způsobem, zejména šikana, kyberšikana, vandalismus a další
- z vnějšího prostředí – řešení konfliktů neadekvátním způsobem, násilím způsobené osobou, která navštívila školu – obvykle rodič/ rodiče žáka
- násilím způsobenému osobou / osobami, která vnikla do školy nebo jejího okolí a ohrožuje školu násilím nebo jinými prostředky, které mohou ohrozit žáky, pedagogy a další pracovníky školy

Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 14

VIII. Homofobie

Homofobie v nejširším slova smyslu zahrnuje postoje a chování vyjadřující nepřátelství vůči lidem s menšinovou sexuální orientací. Pedagog může významným způsobem ovlivnit atmosféru ve třídní skupině a měl by být schopen včas rozpoznat nebezpečí vzniku homofobního obtěžování či šikany

- méně závažné formy může řešit pedagog sám
- závažnější formy související se šikanou je třeba konzultovat s PPP
- při spáchání trestného činu je potřeba zavolat Policii ČR

Stěžejním dokumentem pro konkrétní postup řešení je: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 8

IX. Extremismus, rasismus, xenofobie

Rizikové typy chování žáků:

- verbální a fyzické napadení spolužáků kvůli jejich politickému či náboženskému přesvědčení
- revizionistické zpochybňování oficiálních výkladů historie či pojetí soudobé demokracie ve prospěch extremistického výkladu

- využívání školního vzdělání a výcviku k nabytí znalostí, dovedností a schopností pro bezprostřední využití v extremistické scéně
- zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu
- zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole
- vyvolat diskuzi o problémech souvisejících s uvedenými postoji
- okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky vyvolanými uvedenými postoji a názory
- pozvat experty k diskuzi s žáky
- informovat rodiče
- v případě závažných projevů informovat policii

Stěžejním dokumentem pro konkrétní postup řešení je: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 9

X. Prevence záškoláctví

Cíle:

- snížit počet zameškaných hodin
- posilovat hodnotu vzdělání
- vypracovat plán v souladu se ŠŘ a pokyny MŠMT na řešení neomluvené školní docházky (od třídního učitele, rodiče, oddělení sociálně právní ochrany dětí až po policii)
- spolupracovat s jinými subjekty na dodržování povinné školní docházky (sociální odbor, policie)

Stěžejním dokumentem pro konkrétní postup řešení je: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 11.

XI. Zdravý životní styl

Prevence vzniku poruch příjmu potravy

Cíle:

- podporovat zdravý životní styl žáků – životospráva, duševní hygiena, režim dne, stres, ...
- upevňovat kladný vztah ke svému tělu
- seznámit žáky s různými styly života – vrcholový sport, modelky (plastická chirurgie), vegetariánství, život v komunitách,...
- předcházet negativním vlivům medií a reklamy (tisk, TV, PC) – ideál krásy, odtržení od reality, módní trendy atd.
- předcházet vzniku poruch příjmu potravy – anorexie, bulimie, diety, obezita,...

- upevňovat a rozvíjet kladný vztah k životnímu prostředí – ekologii
- naučit žáky poskytnout první pomoc a orientovat se v integrovaném záchranném systému
- žáci mají zájem o zdravý životní styl – účelně využívají svůj volný čas, umějí odpočívat – relaxovat...
 - žáci dbají o svůj zevnějšek a tělo (aktivně sportují, vyhledávají pohyb...)
 - žáci znají negativa a pozitiva různých stylů života
 - žáci přemýšlí o vlivu medií a reklamy na jejich život a mají potřebu o tom diskutovat
 - žáci mají kladný vztah k přírodě a životnímu prostředí

**Stěžejním dokumentem pro konkrétní postup řešení je: CO DĚLAT, KDYŽ-
INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č.3**

XII. Prevence virtuálních drog - patologického hráčství a závislosti na počítačových hrách

Cíle:

- seznámit žáky se základními pojmy virtuálních drog – TV, PC, Reality show, výherní automaty, sázení,...
- předcházet zdravotním, sociálním a psychickým poškozením v důsledku přílišného užívání virtuálních drog – znečitlivění, ztráta reality, snížení sebekontroly, násilí, závislost, gambling,...
- stanovit a posilovat v žácích pravidla pro užívání virtuálních drog
- podporovat počítačové hry, filmy s kladnými stránkami obsahu (postřeh, vědomosti, koordinace pohybů, soustředění...)

**Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou: CO DĚLAT, KDYŽ-
INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 7**

XIII. Netolismus

Termínem netolismus označujeme závislost (závislostní chování či závislost na procesu) na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry,
- sociální sítě,
- internetové služby (různé formy chatu),
- virální videa,
- mobilní telefony,
- televize aj.

Rizika spojená s netolismem:

Tělesná rizika

Psychologická a sociální rizika

Odbornou pomoc v oblasti netolismu mohou v daném kraji poskytovat:

pedagogicko-psychologická poradna

středisko výchovné péče

odborná zdravotnická zařízení

**Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou: CO DĚLAT, KDYŽ-
INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č.15**

XIV. Sebepoškozování

Sebepoškozování (automutilace) je komplexní autoagresivní chování, které na rozdíl od sebevraždy nemá fatální následky a které lze nejlépe chápat jako nezralou odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody.

Existují různé způsoby sebepoškozování (dále také jako SP) s rozdílnou závažností poškození. Nejčastěji pozorovaným sebepoškozujícím (automutilačním) chováním je : řezání (žiletkou, střepem atd.)

- pálení kůže.
- škrábání,
- píchání jehlou,
- rozrušování hojících se ran,
- značkování rozpáleným kovem nebo například značkovací pistolí,
- obrušování popálené kůže,
- kousání, údery, nárazy,
- dloubání, tahání kůže a vlasů/ochlupení a další.

Sebepoškozování se může týkat kterékoliv části těla, nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna. Závažnost poškození může sahát od povrchových ran až po poranění vedoucí k trvalému znetvoření.

Z psychologického hlediska lidé, kteří se poškozují, často

- trpí chronickou úzkostí
- mají sklon k podrážděnosti
- sami sebe nemají rádi/sami sebe znehodnocují
- jsou přecitlivělí na odmítnutí
- mívají chronický vztek, obvykle na sebe
- mají sklon potlačovat zlost

Doporučovaný postup:

- posoudit aktuální riziko závažného sebepoškození
- kontaktovat rodinu, dětského lékaře, systematická dlouhodobá spolupráce s rodinou
- využít služeb psychologa pedagogicko-psychologické poradny.
- motivovat dítě a rodinu k návštěvě specialisty – krizové centrum, psychologická/psychiatrická ambulance

- stanovit jasně hranice a pravidla na půdě školy
- ideální přístup je takový, ve kterém je SP tolerováno, ale vede ke konkrétním důsledkům – například lze zavést pravidlo, že žák může za učitelem přijít kdykoliv, když pocítuje nutkání poškodit se, ale učitel se mu nebude věnovat, pokud se poškodí.

Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 16

XV. Nová náboženská hnutí

Vždy platí základní pravidla primární prevence:

- vždy naslouchejte svým žákům, mějte přehled o tom, jaké jsou mezi nimi aktuální informace – tedy co čtou, co poslouchají nebo co sledují v televizi;
- nikdy striktně nekažte a neodsuzujte, spíše vysvětlujte a snažte se o posilování pouta důvěry;
- vyhýbejte se tomu, abyste nějaká témata tabuizovali – mluvit se dá i o satanismu, jde jen o to, jak;
- snažte se vždy poskytovat co nejobjektivnější informace za využití všech dostupných uvedených zdrojů;
- nesnažte se vnucovat „správný“ pohled na věc a nechte zaznít i jiné názory – nejlépe v moderované diskusi;
- nikdy nezesměšňujte nebo nedegradujte (nejen mediální) „idoly“;
- máte-li podezření, že se ve vašem okolí objevil nějaký problém z této oblasti, vždy se snažte získat co nejvíce informací, než začnete jednat; pokud už se rozhodnete jednat, vždy se to snažte konzultovat s odborníky

U každého podezření o výskytu daného jevu by měly být vždy informovány tyto osoby:

- ředitel školy/školského zařízení
- rodiče/zákonný zástupce
- třídní učitel

V odůvodněných případech je možné kontaktovat tato pracoviště:

- školní poradenské pracoviště (školní psycholog, školní metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog)
- PPP (pedagogicko-psychologická poradna)
- SVP (střediska výchovné péče)
- OSPOD (oddělení sociálně právní ochrany dětí)
- Policie ČR
- Linka důvěry

Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 17

XVI. Příslušnost k subkulturám

Kolem 10. roku věku jedince dochází k výraznému kroku v rámci procesu individuace a separace (oddělování od rodičů či významných dospělých v životě jedince a vytváření vlastní svébytnosti v sociálním prostoru). Jedinec postupně začíná přemýšlet o světě jako systému hodnot, smyslu, směřování, etiky apod., což vytváří potřebu formulovat vlastní názor na jevy spojené s vlastním životem či životem společnosti. Rizikem je skutečnost, že jedinec může být ochotnější a povolnější k činnostem, které by za jiných okolností odmítal.

Rozlišujeme různé formy příslušnosti k subkulturám:

Anarchismus, Emo, Gothic/Witch, Hip-hop, Ska/Reggae, RPG komunity / síťové PC hry, Skinheads, Punk.

Co by mělo být cílem řešení: Cílem řešení by mělo být oddělit příslušnost k subkultuře a projevy rizikového chování. tj. neřešit a nesankcionovat příslušnost k subkultuře, ale pouze rizikové chování. Žádná subkultura nemá za „povinnost“ brát drogy či chodit za školu.

1) Samotná příslušnost k subkultuře ještě nic neznamená, nenese automaticky nebezpečí výskytu rizikového chování. Negativní pohled na danou subkulturu může být výsledkem vlastních předsudků.

- nenechte se zmást vzhledem – to, že někdo vypadá pro dospělého nepřijatelně, ještě nemusí znamenat, že se nepřijatelně i chová
- snažte se akceptovat příslušnost žáka k subkultuře jako jeho vývojovou potřebu, nezesměšňujte jej, nekomentujte to, co lze z pohledu dospělého jedince považovat za nevhodné či směšné
- kritizujte chování, nikoliv subkulturu: případnou kritiku směřujte na daného jedince a jeho chování, nikoliv na jeho příslušnost k dané skupině, nebo snad na skupinu jako celek („to je těmi tvými kumpány a tou hudbou, kterou posloucháte“), vytváří to pocit křivdy a „házení do jednoho pytle“

2) Snažte se o dané subkultuře něco dovědět – pomůže vám to v komunikaci s daným jedincem. Naprostá většina dospívajících je vnitřně nejistá, proto uvítá spíše přijetí než kritiku – na tu bude reagovat defenzivně.

3) Možná rizika dané subkultury berte jako možnost, ne jako jistotu.

-skutečnost, že v rámci dané subkultury existuje zvýšené riziko rizikového chování, ještě neznamená, že tak jednájí všichni.

Specifická intervence je řízena povahou rizikového chování (viz doporučený postup při závislosti na návykových látkách, záškoláctví apod.).

Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou: CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č.19

XVII. Domácí násilí

Ve všech formách domácího násilí může dítě figurovat jako oběť i jako svědek, přičemž obě tyto role ohrožují jeho další vývoj, psychické zdraví a následný život, zejména vztahy.

Děti jsou za svědky domácího násilí považovány, pokud vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky (zranění) násilí. Přítomnost dítěte u domácího násilí je považuje WHO (Světovou zdravotnickou organizací) za psychické týrání dítěte.

Pokud jsou děti svědky domácího násilí, často se projevují stejně, jako děti-oběti. Rovněž i důsledky pro jejich další vývoj a život jsou srovnatelné s těmi, s nimiž se potýkají děti, které jsou v roli oběti.

Povinnosti a omezení školy:

není úlohou pedagoga ukazovat na domácí násilí na základě svých pocitů, vyvozovat je z chování a projevů dítěte. Pedagog je však povinen jednat v okamžiku, kdy se mu například dítě svěří, či pokud zaznamená dlouhodobé nezpochybnitelné známky násilí páchaném na dítěti.

Situaci nemůže řešit pedagog sám, ale vždy s dalšími odborníky. Vhodné je obrátit se na nejbližší středisko výchovné péče.

Pokud se ukáže, že je dítě obětí domácího násilí, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je zaměstnanec školy povinen tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPOD. Pokud tak neučiní, porušuje § 368 Trestního zákona.

Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č.20

XVIII. Hazardní hraní

Pro hazardní hraní se často v médiích i v běžné mluvě používá výraz gambling převzatý z angličtiny. Stejně tak odvozené označení gambler je pouze slangovým nikoliv odborným označením pro hazardního hráče. V České republice se užívá výrazu patologický hráč.

Patologické hráčství je oficiální psychiatrickou diagnózou (F63.0). Podle Mezinárodní klasifikace nemocí MKN-10 (World Health Organization, 2008) patří mezi nutkavé impulzivní poruchy a spočívá v častých opakovaných epizodách hráčství, které dominují v životě člověka. Způsobují újmu hodnot a závazků sociálních, vyplývajících ze zaměstnání, materiálních a rodinných. U jedince se vyskytují tato čtyři diagnostická kritéria:

1. Během období nejméně jednoho roku se vyskytnou dvě nebo více epizod hráčství.
2. Tyto epizody nejsou pro jedince výnosné a opakují se přesto, že vyvolávají tíseň a narušují každodenní život.
3. Jedinec popisuje silné puzení ke hře, které lze těžko ovládnout, a hovoří o tom, že není schopen silou vůle hře odolat.
4. Jedinec je zaujat myšlenkami a představami hraní a okolností, které tuto činnost doprovázejí.

Možné příznaky hazardního hraní u žáka a související problémy:

chlubení se hrou a výhrami, používání hráčského slangu, lhaní, utrácení peněz, záškoláctví, změny nálad, výbušnost, popudlivost, stranění se kolektivu, samotářství, uzavřenost, nízká sebedůvěra, myšlenky na hru, ztráta zájmu o koníčky, problémy doma i ve vztazích a v kolektivu, zhoršení prospěchu, krádeže doma a ve škole, psychosomatické projevy, deprese, úzkost, užívání návykových látek, závislost na hraní počítačových her a na internetu, raná zkušenost s hazardní hrou, potíže s adaptací a pravidly, dluhy, finanční problémy, trestná činnost atp.

Hazardní hra v prostorách školy a v jejím okolí by se neměla tolerovat. U drobných neorganizovaných hazardních her (karty o peníze ve škole atp.) se přes zdánlivou nevinnost jedná o prvotní formy hazardu a je potřeba jim ze strany školy věnovat pozornost, byť nejde o vysoce rizikové aktivity. Škola by se též měla vhodných způsobem jasně veřejně vymezovat proti této formě rizikového chování.

Škola může zamezit zejména on-line hazardním aktivitám tím, že se naučí účinně blokovat hazardní servery na své internetové síti (počítačové učebny, wifi).

Zabezpečený internet na škole a jasná pravidla pro používání informačních technologií (například chytrých mobilních telefonů či tabletů atp.) žáky i zaměstnanci jsou základem pro předcházení problémů.

Nelegální organizovaná hazardní činnost už překračuje možnosti a kompetence školy a proti této formě hazardu by měla vždy zasahovat policie.

V neposlední řadě je potřeba zmínit, že ohrožení hazardní hrou jsou i pedagogové.

Jedná se o náročnou profesi. Informační a preventivní strategie by měly tedy směřovat i k zaměstnancům školy. Vhodné mohou být například aktivity zaměřené na prevenci syndromu vyhoření.

Stěžejními dokumenty pro konkrétní postupy řešení jsou CO DĚLAT, KDYŽ-INTERVENCE PEDAGOGA, příloha č. 21

-

Postupy při řešení jednotlivých patologických jevů jsou podrobně rozpracovány v již zmíněném materiálu Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (č. j. 21291/2010-28) a jeho přílohách aneb Co dělat když...

METODICKÝ POKYN MINISTRYNĚ ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY K PREVENCI A ŘEŠENÍ ŠIKANY NA ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍCH A METODICKÉ DOPORUČENÍ K PRIMÁRNÍ PREVENCI RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ U DĚTÍ A MLÁDEŽE: <https://goo.gl/3cUnwp>

Kontakty

www.drogy.net

www.drogy-info.cz

www.sikana.org - aktuální informace v problematice, vzdělávání, příběhy, konference

www.minimalizacesikany.cz - projekt nadace O2 (garant PhDr. Michal Kolář)

www.sikana.cz - občanské sdružení proti šikaně - šikana ve škole, v zaměstnání
www.msmt.cz - legislativa, vzdělávání, granty, certifikace preventivních programů
www.drogy-info.cz - informační portál o drogách, legislativě, poradna, kontakty, literatura
www.odrogach.cz - jak se chovat, kontakty, poradna, diskusní fóra, krizové scénáře
www.volny.cz/metodik - Česká asociace školních metodiků prevence
www.adiktologie.cz - portál s kompletní nabídkou informací v oblasti prevence
www.zivot-bez-zavislosti.cz - stránky nestátní, neziskové organizace

Straky, září 2025

Zpracovala: Mgr. J. Pinková